

Pròleg

Es podria dir que la història pròpia d'una ciència es resumeix en la dels termes que li són propis. Una ciència només comença a existir o es pot imposar en la mesura en què fa existir o imposa els seus conceptes en la seva denominació.

E. Benveniste

El llenguatge reflecteix les transformacions de caràcter cultural i tecnològic que tenen lloc a la societat, que s'entreveuen sobretot amb la terminologia que evoluciona paral·lelament al desenvolupament dels coneixements. El discurs científic vol claredat i precisió semàntica i cohesió entre les formes lèxiques en les frases que constitueixen un text. L'aparició dels nous conceptes porta a l'enriquiment del lèxic i en alguns casos també a la utilització de noms inadequats, de mots que se superposen, a traduccions errònies o a confusions que provoquen ambigüïtat. Per això cal parar atenció als termes amb què intercanviem la informació especialitzada com a elements essencials de la infraestructura intel·lectual per construir i organitzar el saber, estructurar l'experiència i ordenar el coneixement que tenim del món.

El *Diccionari d'arqueologia* recull els conceptes essencials per transmetre informació d'aquest camp d'experiència particular en les diverses situacions de comunicació en què pot tenir lloc: els conceptes teòrics, els de treball de camp i de laboratori, les construccions, i els conceptes de l'arqueologia espacial i la datació. Són més de 2.000 termes catalans, amb les definicions en català i les equivalències en castellà i en anglès, que constitueixen un sistema travat d'unitats terminològiques que mantenen relacions entre elles i que permeten abordar l'arqueologia des de la seva interdisciplinarietat i no pas de manera unidimensional. Es fa difícil de traçar uns límits clars i absoluts que la separin d'altres àmbits d'especialitat i les zones d'interferència demanen l'establiment d'uns límits encara que siguin en certa manera artificials. La naturalesa de l'arqueologia, com a disciplina humanística que és, pretén l'estudi de les societats humanes a partir dels vestigis que es relacionen amb la seva història, i ho fa des de perspectives diferents, des de la diversitat de teories i corrents de pensament que responen a valors temporals, espacials, socioculturals, i fins tot personals, determinats.

Per això, en elaborar el diccionari s'ha fet difícil de prescindir dels components de l'entorn. Els pensadors i investigadors centren l'atenció en la interpretació dels conceptes i sovint fan avançar el procés de coneixement afegint als conceptes coneguts la seva visió original. En acostar-nos a l'arqueologia, es fa necessària l'adopció d'una perspectiva diacrònica perquè els termes reflecteixen les concep-

cions d'una època, porten l'etiqueta de l'espai geogràfic i temporal en què han nascut i no es poden aïllar del seu entorn històric. Hi ha corrents de pensament que fan que un fenomen es conceptualitzi de manera diferent, trobem conceptes lligats a autors determinats i observem vacil·lacions entre els estudiosos sobre el significat dels conceptes, que poden portar al naixement de sinònims pel desig de materialitzar en el mateix terme o concepte una visió pròpia. Així, es fa necessària en molts articles del diccionari una explicació addicional sobre el context en què se situen per indicar l'origen d'un terme, la funció que tenia una construcció que es defineix, la pèrdua d'ús d'una denominació, etc. Quan els autors de l'obra, conjuntament amb el TERMCAT, han fet l'anàlisi del lèxic han hagut de tenir en compte les referències sobre el medi social, geogràfic, cultural i històric en què funciona la llengua atès que l'arqueologia té una dependència cultural forta. Així, volgutament, per exemple, els autors s'han cenyit a l'àmbit europeu.

Com a ciència humana i social que és l'arqueologia, el diccionari presenta un nombre elevat de nocions complexes, abstractes i canviants, sense entitat material, com els conceptes propis de les divisions cronoculturals o de taxonomia, al costat de matèries, tècniques, elements arquitectònics o recipients. Hi trobem conceptes altament especialitzats al costat d'altres que reben una denominació usada també en la llengua general, i la interpretació i la comprensió exacta del significat sembla aparentment senzilla per a una persona que no n'és especialista. Pensem en termes com *segell*, *escena* o *grada*.

Els termes han de ser precisos i adequats per denominar sense ambigüitats ni equívocs els conceptes i, sobretot, han de ser àmpliament coneguts i compartits pels cercles possibles d'usuaris. Les obres en què intervé el TERMCAT pretenen l'acord en les solucions neològiques amb els grups de persones que les han d'utilitzar i, per això, un cop elaborada la terminologia de cada apartat temàtic per part dels autors i revisada pel TERMCAT, s'ha organitzat en sessions de normalització la participació d'especialistes d'institucions del sector i de centres superiors d'ensenyament per verificar-ne l'adequació, contrastar les seves opinions i valorar totes les aportacions conjuntament. Posteriorment, el Consell Supervisor del TERMCAT, l'òrgan que s'ocupa de la normalització de la terminologia catalana, ha ratificat les unitats lèxiques que ho han requerit perquè siguin acceptables per al nostre codi lingüístic, conformes a les regles fonològiques, morfològiques, lèxiques i sintàctiques, i adequades al referent que es vol denominar, perquè en definitiva, un diccionari d'autor com aquest, avalat pel TERMCAT, requereix un esforç col·lectiu que assegurí que la terminologia que proposem és el resultat del consens.

El diccionari ha estat elaborat per un equip cohesionat d'autors que han fet un treball organitzat, ben fet, i fet amb il·lúsió al llarg del procés d'elaboració. El seu esforç, la seva perseverància i flexibilitat per enriquir la seva obra amb aportacions dels altres fan que avui puguem presentar una obra com aquesta.

Una llengua és molt més que els conjunts de mots que podem aplegar en un diccionari. És l'eina més flexible i elaborada de comunicació que tenim a l'abast. Oferim aquest nou diccionari als qui treballen a l'entorn d'aquesta parcel·la de coneixement que constitueix l'arqueologia, des dels especialistes de l'àmbit docent i del món de la recerca, fins als correctors, traductors, intèrprets i els redactors de textos tècnics i científics, periodistes científics, etc. amb la voluntat de fer més present la llengua catalana a la ciència i a les activitats de recerca més especialitzada.

Ester Franquesa
Directora del TERMCAT